

OSSURIYA DAVLATI**Nasritdinov Karomatillo***Andijon davlat pedagogika inisituti Ijtimoiy gumanitar fanlar va
San`at fakulteti. 102-guruh talabasi***Maxmudova Zulfiya Alimjanovna***ADPI ijtimoiy fanlar kafedrası o`qituvchisi*

Annotatsiya: *Ossuriya davlati miloddan avvalgi 7-asrda paydo bo'lgan Ossuriyaning tarixiy davri va geografik mintaqasini bildiradi. va Ossuriya imperiyasining yuksalishi bilan ajralib turardi. Ossuriya imperiyasi o'zining harbiy istilolari, ma'muriy tuzumlari va madaniy yutuqlari bilan mashhur bo'lgan qadimgi Yaqin Sharqda muhim rol o'ynagan ulkan va qudratli davlat edi.*

Kalit so'zlar: *Ossuriya, Ossuriya, imperiyasi, Qadimgi Yaqin Sharq, Tarixiy davr, Geografik mintaq, Harbiy istilolar, Ma'muriy tizimlar, Madaniy yutuqlar*

Kirish.

Qadimgi Ossuriya davlatchiligi mil. avv. II ming yillikda Mesopotamiyaning shimolini yuqori Dajla qirg' oqlarida Ashshur shahar-davlati negizida paydo bo'ladi. Dastlab shahar-dav'at "alum Ashshur", ya'ni Ashshur jamoasi (yok.i Ashshur xalqi) sifatida tilga olinadi. Ossuriyada ziroatchilik va savdo-sotiq yetakchi o'rin egallagan. Bu yerga qadimda Arabiston yarim orolidan somiy xalqlari ko'chib kelganlar va mahalliy etnoslar bilan aralashib ketadilar. Ossuriyaliklar Akkad tilining shimoliy lahjasida so'zlashganligi manbalarda keltiriladi. Ossuriya orqali savdogarlar Kavkazortidan Dajla daryosi bo'ylab Janubiy Mesopotamiya va Elamga, so'ngra O'rtayer dengizi qirg'oqlariga chiqqanlar.

Qadimgi Ossuriya jamiyatida evolyutsion ravishda mulkiy tabaqalanish jarayoni quldorlikni yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Podsho va ibodatxona yerlarida jamoachilar va qullar mehnat qilishgan. Ossuriyada yerning asosiy qismini jamoa yer egaligi tashkil qilgan.

Boshqaruvda hokimiyatning yuqori organi yirik quldorlardan tuzilgan oqsoqollar kengashi bo'lgan. Kengash a'zolari ichidan bir xil muddatga alohida lavozimli shaxs "limmu" tayinlangan, aynan, u shahar xazinasini nazorat qi'gan. Yangi yil hisobl uning ismi bilan yuritilgan. Ashshur shahar-davlatida ma'muriy ishlar va sud bilan oqsoqo'lar kengashi shug' ullangan. Mansabdor amaldor "ukuluma" aynan, ular tomonidan tayinlangan. Ashshurda yana ("ishshiyakum") lavozimi ham bor edi. Uning asosiy vazifasi diniy marosimlarni o'tkazishdan iborat bo'lgan. Davlat xavf ostida qolganda (bosqin paytida) u harbiy qo'mondon vazifasini ham bajargan.

Biroq, boshqaruvni takomillashtirishga zaruriyat tug'iladi. Mamlakat hududi, aholisi tumanlarga bo'linib, ularni boshqarish uchun podsho hokimlari yuboriladi. Shamshi-Adad mil. avv. 1774-yilda vafot etishi bilan 6 yildan so'ng, Mari shahri shahzodasi Zimri-Lim qaynotasi Yamxad podshosidan ko'mak olib, Yasma-Adaddan taxtini qaytarib oladi.

Ashshur podshosi Ishme-Dagan ukasiga yordam ko'rsatmaydi. Mil. avv. 1757-yilda kuchsizlanib qolgan Ossuriya podsholigi IshmeDagan davrida Bobilning qudratiga bas kela olmadi. Ashshur babilliklar podshosi Xammurapi tomonidan zabt etildi.

Mil. avv. 1740-yillar atrofida ko'chmanchi kassit qabilalarining Mesopotamiyaga hujumi davrida Shamshi-Adad I ning avlodlari hokimiyatni yana o'z qo'llariga oladilar. Ammo, tez orada taxminan mil. avv. 1700-yillarda hokimiyatni Adasilar sulolasi egallaydi. So'ngra, Ossuriya, Bobilga keyin Mitanniga qaram davlatga aylanib qoladi.

Mil. avv. XVI asrda Bobilda amoriylar sulolasi quladi va bu hududda kassitlar hukmronligi boshlandi. Mil. avv. 1500-yillar atrofida Mitanni davlati Shimoliy Suriya viloyatlarini bosib oldi va o'z qudratining yuqori cho'qqisiga chiqdi. Zaiflashib qolgan Ossuriya, Millatining hokimiyatini tan olishga majbur bo'ldi. Ossuriya qudratli Mitannining tazyiqiga qarshi Misr bilan diplomatik aloqalar o'rnatadi. Ammo, mil. avv. XIV asr o'rtalarida Mitanni podshosi Shaushtatar Ashshurni bosib olib, uni Mitanniga qaram qiladi. Mitanni Ashshumi g'arbga chiqadigan savdo yo'lidan butunlay mahrum qiladi. Ashshur podsholari Puzur-Ashshur III (mil. avv. 1521-1497 yy), Ellil-natsir 1 (mil. avv. 1497-1484 yy) lar davrida Ashshur shahri Mitani qo'shinlari tomonidan talon-taroj qilinadi. Natijada Bobil bilan do'stona munosabat o'rnatishga majbur bo'ladi. Shunday bo'lsa-da, podlis 10 Eriba-Adad 1 (mil. avv. 1392-1366 yy) Mitani davlatining vassallaridan biri bo'lgan. Hatto Mitanni hukmdori Shuttama II ga amakisiga karshi kurashda yordam bergan. Mitanniga qaramlik davrida Ashshur hukmdorlari "ishshiyakum" unvonida qolaverganlar. Keyinchalik, Ossuriya o'z mustaqilligini tiklash uchun Bobil podsholigi bilan yaqinlashib, Mitanniga qarshi urush olib bordi.

Xulosa.

Ossuriya davlati qadimgi Yaqin Sharq tarixidagi muhim bob bo'lib, imperiya qurish va boshqaruvning murakkabliklarini namoyish etadi. Uning merosi harbiy strategiya, ma'muriy innovatsiyalar va madaniy rivojlanishdagi ajoyib yutuqlar bilan ajralib turadi. Ossuriya imperiyasi nafaqat istilolar orqali o'z hududini kengaytirdi, balki keyingi tsivilizatsiyalarga ta'sir ko'rsatadigan boy madaniy muhitni ham rivojlantirdi. Ossuriya davlatini tushunish qadimgi davrlardagi hokimiyat, madaniyat va jamiyat dinamikasi haqida qimmatli tushunchalar beradi, bu imperiyaning tarixga doimiy ta'sirini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. История Древнего Востока: Тексты и документы/ Под ред. В. И. Кузищина. - М., 2002. . .
2. История Востока. В 6т. Т. I. Восток в древности / Гл. редкол.: Р.Б. Рыбаков (пред.) и др. - М.: Вост. лит., 2002.
3. Ладынин И. __А ... и др, I: История древнего ... мира: Восток,
4. Carré X. Вавилон и Ассирия. Быт, религия, культура. - М., 2004.
5. Rajabov R. Qadimgi dunyo tarixi. - T. Fan va texnologiya, 2009

6. S. W. Bauer-The History of the Ancient World_ From the Earliest Accounts to the Fall of Rome-W. W. Norton & Company. 2007.
7. I.E.S.Edwards. The Cambridge ancient history Part I. Cambridge. 2008.
8. I.E.S.Edwards. The Cambridge ancient history Part II. Cambridge. 2008.
9. Maxmudova, Z. (2022). MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG‘RIKENGLIK O‘ZBEK XALQINING YUKSAK QADRIYATIDIR. Journal of Integrated Education and Research, 1(1), 150-154.
10. Alimjanovna, Z. M. (2022). NOSTALGIA IN THE PERSON OF BABUR. European Journal of Interdisciplinary Research and Development, 4, 67-73.
11. Alimjanovna, M. Z. (2022, October). PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM AND SOCIAL LIFE IN THE KINGDOM OF BABURIDS. In Archive of Conferences (pp. 173-187).
12. Mahmudova, Z., & Norimonova, G. (2024). JADIDCHILIK TARG‘IBOTCHILARI HAMDA MAHMUDXO‘JA BEHBUDIYNING MA‘RIFATPARVARLIK FAOLIYATI. Ilm-fan va ta'lim, (6 (21)).
13. Alimjanovna, M. Z. (2024). O‘ZBEKISTONDA HUQUQIY DEMOKRATIK DAVLAT VA FUQAROLIK JAMIYATI ASOSLARINING BARPO ETILISHI. TADQIQOTLAR. UZ, 37(4), 85-88.
14. Alimjanovna, M. Z. (2024). O‘ZBEKISTONDA HUQUQIY DEMOKRATIK DAVLAT VA FUQAROLIK JAMIYATI ASOSLARINING BARPO ETILISHI. TADQIQOTLAR. UZ, 37(4), 85-88.
15. Alimjanovna, M. Z., & Muhammadqobilovna, J. S. (2024). SHOIRA ZULFIYA IJODIDA INSON MEZONI VA UNING TARBIYAVIY KAMOLOTI MASALALARI. Лучшие интеллектуальные исследования, 19(4), 121-126.